

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

КРИВОРУЧКО ЮЛІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 378:[373.3:7

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ДО РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Чернігів – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Шапошнікова Ірина Миколаївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри педагогіки
та методики початкового навчання
Інституту педагогіки і психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Оршанський Леонід Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри трудового і професійного
навчання та декоративно-ужиткового
мистецтва;

кандидат педагогічних наук
Лебедєв Дмитро Вікторович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, в.о. доцента кафедри
теорії та методики професійної підготовки
Інституту гуманітарно-технічної освіти.

Захист відбудеться “ 4 ” червня 2010 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 79.053.02 у Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка, 14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53.

Автореферат розіслано “ 4 ” травня 2010 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. О. Дідух

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Формування творчої особистості набуває особливого значення в умовах соціально-економічних реформ. Саме тому стратегічним завданням реформування освіти в Україні є всебічний розвиток особистості, розкриття і реалізація її творчого і духовного потенціалу у різних видах діяльності. Це відображено у Національній доктрині розвитку освіти, Законах України “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”.

Найбільш сприятливим для розвитку творчого потенціалу дитини є період навчання у початковій школі. Оскільки саме в цей час закладається фундамент наступної загальноосвітньої підготовки учнів. Значні можливості у цьому напрямі мають уроки образотворчого мистецтва. Розвиваючи свої творчі здібності в образотворчому мистецтві, дитина зберігає творчий характер ставлення до будь-якої справи, що в сучасному суспільстві є просто необхідним. Саме тому майбутній вчитель повинен створити сприятливі умови для розвитку творчих здібностей кожного учня, а також – прагнути до постійного творчого самовдосконалення. Тому у процесі професійної підготовки у студента повинна сформуватися готовність до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Проблему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи досліджували В. І. Бондар, О. А. Комар, С. М. Мартиненко, Л. Є. Петухова, О. Я. Савченко, Г. С. Тарасенко, О. П. Хижна, Л. Л. Хоружа, Л. О. Хомич, І. М. Шапошнікова та ін. Технологічне забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи обґрунтовано у працях І. М. Дичківської, Л. В. Коваль, О. М. Пехоти, О. І. Пометун та ін.

Дослідженням проблеми підготовки майбутнього вчителя до розвитку творчої особистості учня та творчої професійної діяльності займалися Ю. П. Азаров, Ю. К. Бабанський, В. І. Загвязинський, В. А. Кан-Калик, Н. В. Кічук, Ю. М. Кулюткін, М. Д. Нікандров, М. М. Поташник, С. О. Сисоєва, Р. П. Скульський та ін. Теоретичні засади творчого процесу, сутність та структуру творчих здібностей особистості висвітлено в роботах В. І. Андрєєва, Л. С. Виготського, В. В. Клименка, О. Н. Лука, О. М. Матюшкіна, В. О. Моляко, В. А. Роменця та ін. Методичний аспект розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва досліджували О. І. Кульчицька, Н. С. Лейтес, О. О. Мелік-Пашаєв, О. І. Савенков, Г. Г. Савенок, Н. П. Саракуліна та ін.

Окремих питанням професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи присвячено ряд дисертаційних досліджень останніх років. Зокрема, досліджувалися питання розвитку творчих здібностей студентів (О. О. Кайдановська, М. А. Костенко, М. І. Стась), формування професійних умінь майбутніх учителів (О. М. Івлієва, Ж. Є. Сироткіна, О. В. Ткачук, Г. Б. Шульга, М. П. Парфьонов, О. О. Хращевська), формування окремих видів готовності майбутніх учителів початкової школи (Т. В. Бережинська, Л. С. Коржова, О. С. Макарова, В. М. Сирота) та ін.

Однак спеціальних досліджень, присвячених проблемі формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва, не проводилося.

У ході аналізу досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та практиці було виявлено суперечності між: потребами суспільства у розвитку творчого потенціалу підростаючого покоління та недостатньою підготовленістю майбутніх вчителів до педагогічного керівництва цим процесом; вимогами до рівня готовності майбутніх вчителів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та її фактичним станом; необхідністю теоретичного обґрунтування системи цієї підготовки з урахуванням сучасних підходів та їх недостатньою розробленістю у педагогічній науці.

Виходячи з актуальності обраної проблеми, об'єктивної потреби у її розв'язанні та недостатньої розробленості, було обрано тему дисертаційного дослідження: **“Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалось відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і методики початкового навчання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка і спрямоване на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Тему дисертації затверджено вченою радою Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (протокол № 5 від 29.12.2004 р.) і погоджено в Раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 6 від 30.06.2005 р.).

Мета дослідження полягає у розробленні і теоретичному обґрунтуванні системи поетапного формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та експериментальній перевірці її ефективності.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. На основі аналізу психологічної, педагогічної та методичної літератури розкрити сутність та структуру готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

2. Визначити показники та рівні сформованості досліджуваної готовності студентів.

3. Дослідити стан сформованості досліджуваної готовності у майбутніх учителів початкової школи.

4. Теоретично обґрунтувати систему формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та експериментально перевірити її ефективність.

5. Розробити рекомендації викладачам педагогічних вищих навчальних закладів щодо підготовки майбутнього вчителя початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи.

Предмет дослідження: система формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури з метою визначення основних понять теми; аналіз нормативних документів початкової школи та вищої школи, дисертацій та авторефератів дисертацій з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми; узагальнення та систематизація одержаних даних; моделювання з метою створення моделі формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів;

емпіричні: анкетування, тестування, бесіда, спостереження за навчально-виховним процесом у вищому педагогічному навчальному закладі, аналіз продуктів діяльності студентів (планів-конспектів уроків, творів, творчих робіт), метод експертних оцінок з метою визначення стану сформованості їхньої готовності до розвитку художньо-творчих здібностей учнів початкової школи; анкетування та бесіди з вчителями початкових класів та викладачами педагогічних вищих навчальних закладів; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний) з метою виявлення стану підготовки майбутніх вчителів початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів та перевірки ефективності розробленої системи; кількісна та якісна обробка та узагальнення результатів дослідження;

методи математичної статистики (статистичний критерій χ^2 (хі-квадрат) для встановлення достовірності результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено систему формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів;

виявлено компоненти та показники рівнів сформованості досліджуваної готовності студентів;

уточнено поняття “готовність майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”;

подальшого розвитку набули питання методики і технології підготовки майбутніх вчителів початкової школи до розвитку творчих здібностей учнів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено систему поетапного формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, яка включає внесення доповнень до змісту психолого-педагогічних дисциплін, методик викладання навчальних предметів початкової школи, педагогічної практики та програму спецсемінару “Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів” і методичні рекомендації щодо її реалізації. Теоретичні

положення та результати експериментальної роботи можуть бути використані у навчальному процесі педагогічних вищих навчальних закладів з метою розвитку творчих здібностей студентів і підвищення рівня їхньої готовності до розвитку художньо-творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі, а також у системі підвищення кваліфікації вчителів початкової школи.

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка № 04-11/709 від 02.09.2009 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1899 від 08.09.2009 р.), Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 3629/01-37/14 від 17.09.2009 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1064/01 від 23.06.2009 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки і методики початкового навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (2004-2009 рр.); науково-практичних конференціях та науково-методичних семінарах:

міжнародних: “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти” (Луганськ, 2005), “Активізація креативного потенціалу майбутнього педагога: теорія і практика” (Полтава, 2006), “Кредитно-модульна система підготовки вчителя початкової школи: сьогодення і перспективи” (Київ, 2007);

всеукраїнських: “Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість” (Київ, 2003), “Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів” (Вінниця, 2005), “Особливості впровадження Державного стандарту підготовки фахівців початкової освіти в умовах кредитно-модульної системи навчання” (Київ, 2006), “Квазіпросторові відносини людини і середовища: педагогічний, психологічний, біологічний, медичний аспекти” (Полтава, 2008);

міжвузівських: “Традиції родинного виховання в Україні і сучасність” (Київ, 2004), “Спадщина Софії Русової в контексті підготовки вчителя сучасної початкової школи” (Чернігів, 2007).

Публікації. Матеріали дисертаційного дослідження викладено в 11 одноосібних публікаціях автора, з них 6 – у фахових наукових виданнях з педагогіки, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків (9 на 43 сторінках) і списку використаних джерел (246 найменувань). Загальний обсяг становить 247 сторінок друкованого тексту, з яких 182 сторінки основного тексту. Робота містить 2 рисунки і 12 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, сформульовано гіпотезу дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення роботи; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретико-методологічні основи підготовки майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”** висвітлено результати аналізу основних теоретичних підходів до проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, уточнено сутність і розкрито структуру готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, обґрунтовано компоненти, показники її сформованості, проаналізовано стан досліджуваної проблеми у педагогічному досвіді.

Аналіз наукових джерел показав, що у визначенні змісту, структурних компонентів готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності у психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу. Здебільшого готовність розглядається як певний психічний стан особистості.

Узагальнюючи різні погляди у визначенні готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності та враховуючи особливості розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, ми розуміємо *готовність майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів* як цілісне стійке особистісне утворення, що дозволяє організувати навчальну діяльність молодших школярів, спрямовану на розвиток їхніх художньо-творчих здібностей.

Розглядаючи означену готовність як складну інтегровану якість особистості, ми вважаємо доцільним виділити в її структурі *особистісно-мотиваційний, змістово-процесуальний та оцінно-рефлексивний компоненти*.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми та власних напрацювань розроблено *показники сформованості готовності* майбутніх вчителів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, які представлено на рис. 1.

З метою визначення стану готовності майбутніх учителів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів було проведено констатувальний експеримент, у якому взяли участь 132 студента четвертого курсу. Дослідження стану сформованості означеної готовності у студентів за всіма показниками дало можливість виділити три *рівні сформованості даної готовності*: високий, середній та низький.

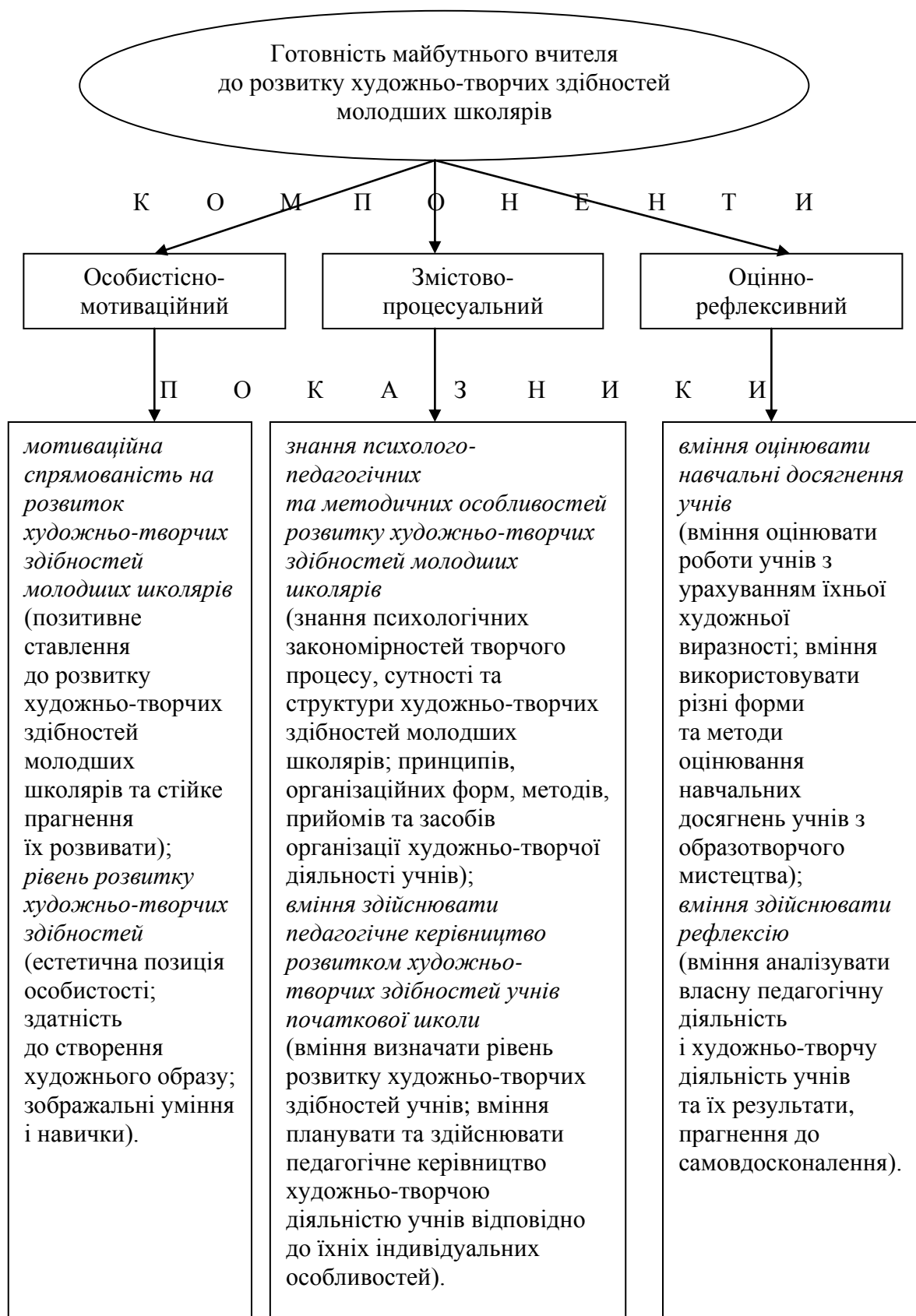

Рис. 1. Структура готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів

Високий рівень характеризується яскраво вираженим позитивним ставленням студентів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та стійким прагненням їх розвивати; високим або середнім рівнем розвитку художньо-творчих здібностей; ґрунтовними знаннями психологічних закономірностей творчого процесу, сутності та структури художньо-творчих здібностей молодших школярів; принципів, методів, прийомів та засобів організації діяльності учнів з розвитку художньо-творчих здібностей; вмінні творчо застосовувати ці знання у власній педагогічній діяльності; вмінні здійснювати оцінювання робіт учнів з урахуванням їхньої художньої виразності; вмінні аналізувати власну педагогічну діяльність і художньо-творчу діяльність учнів та їх результати; стійке прагнення до самовдосконалення.

Середній рівень характеризується в цілому позитивним ставленням студентів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів; високим або середнім рівнем розвитку художньо-творчих здібностей; загальними знаннями психологічних закономірностей творчого процесу, сутності та структури художньо-творчих здібностей молодших школярів; принципів, методів, прийомів та засобів організації діяльності учнів з розвитку художньо-творчих здібностей; переважно середнім рівнем розвитку вміння застосовувати ці знання на практиці; вміння здійснювати оцінювання робіт учнів здебільшого з огляду на графічну грамотність виконання роботи, без урахування їхньої художньої виразності; вмінні поверхово аналізувати власну педагогічну діяльність і художньо-творчу діяльність учнів та їх результати; нестійким прагненням до самовдосконалення.

Низький рівень характеризується пасивним ставленням студентів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів; середнім або низьким рівнем розвитку художньо-творчих здібностей; фрагментарними та безсистемними знаннями психологічних закономірностей творчого процесу, сутності та структури художньо-творчих здібностей молодших школярів; принципів, методів, прийомів та засобів організації діяльності учнів з розвитку художньо-творчих здібностей; переважно низьким рівнем розвитку вміння застосовувати ці знання на практиці; вміння здійснювати оцінювання робіт учнів виключно з огляду на графічну грамотність виконання роботи, без урахування їхньої художньої виразності; вмінні на елементарному рівні аналізувати власну педагогічну діяльність і художньо-творчу діяльність учнів та їх результати; відсутністю прагнення до самовдосконалення.

Якісний та кількісний аналіз одержаних даних свідчить, що переважна більшість студентів випускного курсу має низький (58 студентів) та середній (52 студента) рівні готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, значно менше студентів, які мають високий рівень даної готовності (22 студента).

Аналіз змісту, форм, методів та засобів професійної підготовки майбутніх вчителів початкової ланки в аспекті формування їхньої готовності

до розвитку художньо-творчих здібностей учнів, нормативних документів, що регламентують змістово-процесуальну складову організації навчання студентів спеціальності “Початкове навчання”, дало можливість стверджувати, що сучасні тенденції вдосконалення змісту фахової підготовки ґрунтуються на врахуванні індивідуально-особистісних здібностей студентів, максимальній реалізації і розвитку їх творчих можливостей. Наукові розвідки, присвячені формуванню різних складових готовностей до реалізації виробничих функцій діяльності у структурі професійної компетентності, уможлиблює аналіз та узагальнення власних підходів до виокремлення теоретичних засад формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Цілком закономірним є той факт, що розвиток особистості молодшого школяра залежить як від змістово-процесуального забезпечення навчального процесу, так і від особистості вчителя, його здатності створювати умови для виявлення творчих здібностей дитини, врахування рівня їх розвитку в навчально-виховному процесі. Здатність вчителя будувати особистісну траєкторію навчання і розвитку дитини у процесі творчої діяльності лягла в основу дослідження існуючих моделей підготовки вчителів.

Якісний аналіз даних констатувального експерименту дозволив виявити проблеми підготовки майбутніх учителів до організації різноманітних видів діяльності до розвитку в учнів художньо-творчих здібностей, що носять комплексний характер. У галузі змістового забезпечення навчання студентів існують суперечності між теорією творчого розвитку особистості молодшого школяра і технологіями реалізації змісту нормативної складової Державного стандарту початкової загальної освіти. Традиційна методика підготовки вчителя початкової школи освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” здебільшого орієнтує студентів на опанування алгоритмами проведення уроків і лише незначною мірою охоплює питання розвитку творчої особистості дитини та врахування її здібностей в умовах традиційного навчання.

Аналіз наукового доробку вчених, що опікуються удосконаленням змістово-процесуального забезпечення інтеграції дисциплін фундаментального і професійно орієнтованого блоків навчального плану, доводить можливості трансформації базових психолого-педагогічних компетенцій у площину методичного забезпечення якості підготовки фахівців на засадах технологізації навчально-методичного супроводу, проведення аудиторних і позааудиторних занять, включаючи педагогічну практику. Рівень розвитку здібностей студентів недостатньо враховується і під час організації самостійної роботи, яка складає до 50-60% усього часу, відведеного на засвоєння змісту професійної підготовки. Гіпотетичні припущення кожного дослідження вимагали аналізу тієї складової змісту підготовки бакалаврів початкової освіти, яка стосується безпосередньо розуміння студентами передумов розвитку творчих здібностей молодших

школярів та психолого-педагогічних механізмів виникнення певних вікових новоутворень психіки дитини у різних видах художньо-творчої діяльності. Базові компетенції у галузі образотворчої діяльності, методики її ефективної організації у процесі оволодіння студентами компонентами досліджуваної готовності було покладено в основу змістового наповнення системи формування готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів разом із комплексом психолого-педагогічних і методичних локальних компетенцій, обґрунтованих у I розділі як складові даного виду готовності.

У другому розділі **“Система формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”** теоретично обґрунтовано модель і розкрито систему формування готовності майбутніх учителів початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів.

Модель формування означеної готовності студентів розроблена на основі системного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів та включає: мету, етапи, зміст, форми, методи і прийоми, засоби та результат формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва (див. рис. 2.).

В основу експериментального дослідження покладено припущення про те, що рівень сформованості готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів значно підвищиться за умов впровадження у навчальний процес системи поетапного формування даної готовності, яка включає *три етапи*: пропедевтичний, власне формувальний та інтеграційний.

Перший (пропедевтичний) етап передбачає включення до змісту педагогічних та психологічних дисциплін завдань, спрямованих на розвиток художньо-творчих здібностей студентів, а також завдань із забезпечення мотиваційної спрямованості студентів на розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання.

Другим (власне формувальним) етапом передбачено включення до змісту фахових методик та педагогічної практики завдань, спрямованих на набуття студентами знань щодо організації творчої діяльності учнів початкової школи у процесі навчання та формування у них умінь використовувати ці знання у власній педагогічній діяльності.

На *третьому (інтеграційному) етапі* передбачено впровадження у навчальний процес спецсеминару “Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів”. Розроблений зміст, організаційні форми, методи, прийоми та засоби формування готовності майбутніх учителів початкової ланки до розвитку художньо-творчих здібностей учнів мали сприяти підвищенню її рівня у студентів.

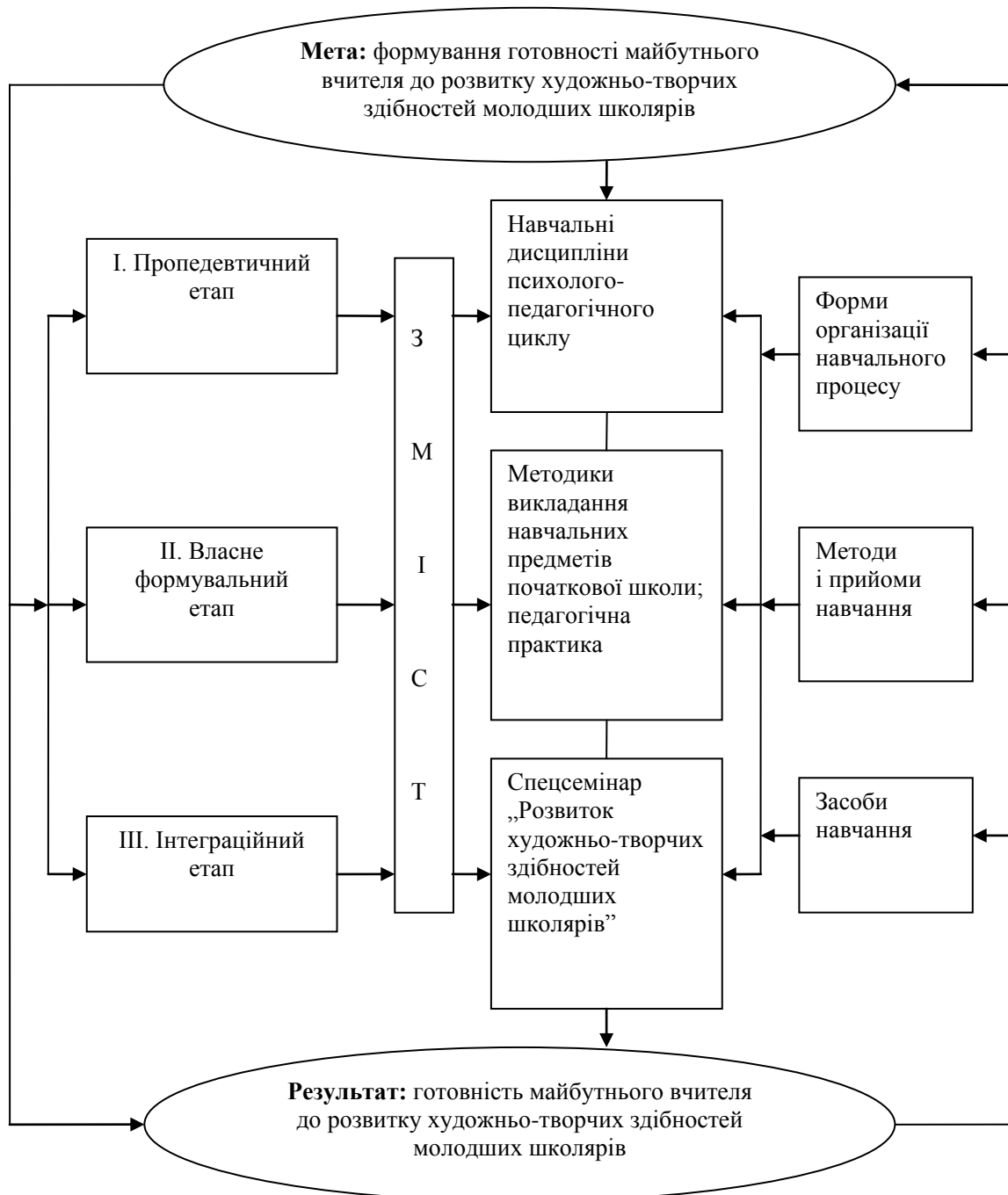

Рис. 2. Модель формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів

Кожний з етапів запропонованої системи містив цільовий компонент із визначенням його мети і завдань діяльності викладачів і студентів у різних формах організації співпраці (лекційні, семінарські, практичні та лабораторні заняття, організація педагогічної практики).

Змістове забезпечення кожного з етапів розробленої системи ґрунтувалося на взаємозв'язках і взаємозумовленості підходів до відбору і конкретизації засвоєваних одиниць навчального матеріалу на засадах інтеграції власного досвіду студентів і пропонує для опрацювання теоретичного, емпіричного чи практичного компонентів локальних (предметних) компетенцій. Специфікою змістового забезпечення вважаємо переважання індивідуально-технологічного підходу до аудиторного

опрацювання студентами змісту навчальної діяльності, за якою студенти є безпосередніми учасниками тріадної взаємодії: викладач – студент – зміст навчальної дисципліни. Завдяки цьому змістове забезпечення навчальних занять не відчужене, а безпосередньо вкраплене у процес оволодіння студентом засобами власної творчої діяльності та розвитку здатності будувати власні технологічні моделі самонавчання і навчання учнів.

Відбір методів поетапного розгортання досліджуваної готовності у межах побудованої моделі здійснювався з урахуванням закономірностей трансформації отриманих студентами знань і умінь з конкретних дисциплін у комплексні вміння, що характеризуються більш високим проявом особистісно-мотиваційного, змістово-процесуального та оцінно-рефлексного компонентів готовності студентів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. Домінанта на відбір активних методів навчання студентів та оптимізація форм організації їх навчальної діяльності дозволили органічно поєднати самостійну роботу студентів і аудиторне відпрацювання ними складових досліджуваного виду готовності.

Змістово-процесуальне забезпечення системи вимагало розроблення інноваційних засобів навчання студентів на кожному з етапів її реалізації. Особливостями формування готовності майбутнього бакалавра початкової освіти до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів було їх включення у практичні види діяльності під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного і методичного циклів. Вихідними були групи комплексних кваліфікаційних умінь освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, які найбільше презентують здатність випускників до організації творчих видів діяльності учнів початкової школи. Орієнтація студентів на формування стійкої потреби у розвитку професійної здатності ставити мету і визначати завдання спільної з учнями діяльності, діагностувати здібності учнів початкової школи, відбирати змістове забезпечення відповідно до індивідуальних особливостей та бажань дитини, вміння інструментувати процес оволодіння учнями художніми техніками, об'єктивне оцінювання на засадах рефлексивної діяльності дають можливість студенту свідомо обирати власні технології досягнення запланованих результатів.

Важливою складовою системи формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до є навчання студентів оцінювати навчальні досягнення школярів з урахуванням рівня розвитку художньо-творчих здібностей. Традиційні критерії аналізу творчих робіт з образотворчого мистецтва не завжди дозволяють вчителю об'єктивно підійти до визначення особистісних зрушень дитини в опануванні засобами образотворення, що негативно впливає на формування позитивної самооцінки дитини. Передбачення спеціальних видів роботи з формування у майбутніх учителів початкових класів умінь здійснювати педагогічне керівництво розвитком художньо-творчих здібностей учнів та розвитку рефлексивних умінь студентів характеризувало інтеграційний етап, який передбачав впровадження спецсемінару "Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів".

Відбір змісту програми спецсемінару здійснювався на основі аналізу ОКХ і ОПП Галузевого стандарту вищої освіти України за спеціальністю "початкове навчання" (ОКР – "бакалавр"), навчальних програм психолого-

педагогічних дисциплін, фахових методик та педагогічної практики, аналізу навчальних програм з образотворчого мистецтва для початкової школи; психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку творчих здібностей особистості (В. І. Андреев, Л. С. Виготський, О. Н. Лук, В. О. Моляко, О. І. Савенков, Б. М. Теплов) та розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва (О. І. Кульчицька, Н. С. Лейтес, Л. М. Любарська, О. О. Мелік-Пашаєв, Г. Г. Савенко, Н. П. Саракуліна), а також результатів констатувального експерименту. Програма спецсемінару складається з двох змістових модулів, які включають теоретичну та практичну складові підготовки студентів до організації художньо-творчої діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі.

Оптимальними формами організації навчального процесу при впровадженні спецсемінару визначено: практичні, лабораторні заняття та самостійна робота студентів.

Обґрунтовано використання інтерактивних методів навчання, методу проєктів, творчих вправ. А також прийомів – створення проблемної ситуації, демонстрація, складання схем.

Доцільним вважаємо використання таких засобів навчання, як навчально-методичні посібники, наочні посібники, роботи учнів, художні матеріали.

У *третьому розділі* “**Дослідно-експериментальне впровадження системи формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та його результативність**” описано послідовність впровадження експериментальної системи у навчальний процес педагогічних вищих навчальних закладів, здійснено аналіз та узагальнення результатів експериментального дослідження.

Розроблена система формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів передбачала цілеспрямоване формування особистісно-мотиваційного, змістово-процесуального, оцінно-рефлексивного компонентів досліджуваної готовності у їх єдності та включала *три етапи*: пропедевтичний, власне формувальний та інтеграційний.

Мета *I (пропедевтичного) етапу* полягала у розвитку художньо-творчих здібностей студентів; формуванні позитивного ставлення студентів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів; ознайомленні студентів із загальними закономірностями творчого процесу, сутністю та структурою творчих і художньо-творчих здібностей особистості; із загальними закономірностями організації навчально-творчої діяльності молодших школярів. Студенти виконували завдання, які сприяли розвитку їхньої мотиваційної спрямованості на розвиток художньо-творчих здібностей учнів: написання творів, виконання творчих робіт.

Метою *II (власне формувального) етапу* було оволодіння студентами знаннями про принципи, організаційні форми, методи, прийоми та засоби розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, а також – формування умінь здійснювати педагогічне керівництво художньо-творчою діяльністю учнів. На практичних заняттях з фахових методик студенти аналізували зміст навчальних предметів початкової школи щодо

можливостей розвитку художньо-творчих здібностей учнів, розробляли плани-конспекти інтегрованих уроків (наприклад, читання і образотворче мистецтво, українська мова і образотворче мистецтво, математика і образотворче мистецтво, музика і образотворче мистецтво та ін.), проводили фрагменти розроблених уроків та здійснювали їх аналіз та обговорення. Основним на цьому етапі був курс “Образотворче мистецтво з методикою викладання”. Під час проходження педагогічної практики студенти спостерігали за роботою вчителя з розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, проводили уроки образотворчого мистецтва, здійснювали їх аналіз та обговорення, організовували виставки творчих робіт учнів та ін.

Мета III (інтеграційного) етапу полягала у поглибленні, узагальненні та систематизації знань студентів щодо сутності, основних компонентів художньо-творчих здібностей молодших школярів; особливостей організації художньо-творчої діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі. Це досягалося шляхом впровадження спецсемінару “Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів”. Зміст спецсемінару не був механічним поєднанням і повторенням знань з педагогічних, психологічних та методичних дисциплін, а забезпечив доповнення, поглиблення, узагальнення та систематизацію знань студентів про сутність, структуру, шляхи розвитку художньо-творчих здібностей учнів у процесі навчання; а використання визначених організаційних форм, методів, прийомів та засобів – формуванню умінь студентів здійснювати педагогічне керівництво розвитком художньо-творчих здібностей молодших школярів та вмінь оцінювати навчальні досягнення учнів, а також розвитку художньо-творчих здібностей студентів. Розроблені технологічні карти практичних занять зі спецсемінару дозволили підвищити ефективність їх проведення.

Практичні заняття присвячувалися поглибленню, узагальненню та систематизації знань студентів, які стосуються творчого процесу, творчих та художньо-творчих здібностей особистості, особливостей організації художньо-творчої діяльності учнів початкової школи на уроках образотворчого мистецтва. З метою активізації пізнавальної діяльності студентів відбувалися зустрічі з вчителями початкових класів; широко використовувались інтерактивні методи навчання, а саме: дискусії, робота в парах, ротаційні (змінювані) трійки, “Карусель”, робота в малих групах, “Мікрофон”, “Мозковий штурм”, “Навчаючи – учусь”, аналіз ситуацій, розігрування ситуацій за ролями та ін. Практичні заняття передусім були спрямовані на розвиток художньо-творчих здібностей майбутніх вчителів початкової школи та формування у них практичних умінь і навичок в галузі розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. Так, студенти виконували завдання з добору засобів діагностики рівня розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів; з розроблення та добору завдань на розвиток всіх компонентів художньо-творчих здібностей учнів початкової школи; з планування та організації художньо-творчої діяльності учнів (складання планів-конспектів та проведення уроків образотворчого мистецтва або їх фрагментів); перегляд та обговорення уроків, проведених вчителями або студентами; з аналізу та оцінювання творчих робіт молодших

школярів та ін.

Лабораторні заняття проводились на базі початкових класів шкіл. Студенти відвідували уроки образотворчого мистецтва, проведені досвідченими вчителями та обговорювали їх, вивчали досвід роботи вчителів та відвідували тематичні педради з означеної проблематики, відвідували та брали участь в організації виставок творчих робіт учнів.

Завдання для самостійної роботи сприяли поглибленню та розширенню знань студентів з відповідної проблематики. Протягом семестру студенти виконували індивідуальні проекти “Програма розвитку художньо-творчих здібностей учня початкової школи”, презентація і обговорення яких здійснювалось на останньому практичному занятті зі спецсемінару.

Студенти також залучалися до науково-дослідницької роботи, а саме: брали участь у роботі наукових проблемних груп, готували доповіді та статті на студентські наукові конференції, писали курсові та дипломні роботи з означеної проблематики.

У формуальному експерименті брали участь 226 студентів: 117 студентів експериментальної та 109 студентів контрольної груп. Порівняння даних, одержаних на початку та наприкінці експерименту у контрольній та експериментальній групах, свідчить, що рівень сформованості досліджуваної готовності у студентів експериментальної групи значно підвищився за всіма показниками, тоді як у студентів контрольної групи зафіксовано незначне підвищення рівня сформованості досліджуваної готовності. Найбільш значущі зміни відбулися за такими показниками: рівень розвитку художньо-творчих здібностей, вміння здійснювати педагогічне керівництво розвитком художньо-творчих здібностей молодших школярів та вміння оцінювати навчальні досягнення учнів.

Підсумовуючи результати експериментальної роботи, покажемо зміну сформованості рівнів готовності майбутніх вчителів початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів у експериментальній групі порівняно з початковим станом та даними контрольної групи (див. табл.1).

Таблиця 1

Узагальнені результати формування готовності майбутніх вчителів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів

Рівні сформованості готовності	На початку експерименту		Наприкінці експерименту	
	Контрольна група (109 осіб)	Експериментальна група (117 осіб)	Контрольна група (109 осіб)	Експериментальна група (117 осіб)
Високий	14	16	23	37
Середній	36	39	49	61
Низький	59	62	37	19

Для перевірки результатів експериментальної роботи було використано статистичний критерій χ^2 (хі-квадрат):

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \cdot \sum_{i=1}^3 \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{2i} + O_{1i}} \quad (1)$$

Підставивши у формулу (1) дані таблиці 1, одержимо:

$$\begin{aligned}
 T &= \frac{1}{109 \cdot 117} \left(\frac{(109 \cdot 37 - 117 \cdot 23)^2}{60} + \frac{(109 \cdot 61 - 117 \cdot 49)^2}{110} + \frac{(109 \cdot 19 - 117 \cdot 37)^2}{56} \right) = \\
 &= \frac{1}{109 \cdot 117} \left(\frac{(4033 - 2691)^2}{60} + \frac{(6649 - 5733)^2}{110} + \frac{(2071 - 4329)^2}{56} \right) = \\
 &= \frac{30016 + 7627 + 91045}{109 \cdot 117} = 10,09
 \end{aligned}$$

За таблицею для рівня значущості $\alpha = 0,05$ і числа ступенів вільності $V = 2$ знаходимо критичне значення статистики критерію $T_{кр} = 5,992$. $T > T_{кр}$ ($10,09 > 5,992$). Одержані результати дають підстави для відхилення нульової гіпотези і прийняття альтернативної.

Таким чином, одержано експериментальне підтвердження ефективності розробленої системи формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, власні напрацювання та результати експериментального дослідження дозволили розробити методичні рекомендації викладачам педагогічних вищих навчальних закладів щодо механізмів відбору змісту, форм, методів, прийомів, засобів формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів з урахуванням особистісно-мотиваційного, змістово-процесуального та оцінно-рефлексивного її компонентів, а також зразки інструментального супроводу проведення занять у аспекті розвитку художньо-творчих здібностей самих студентів, що є фундаментом їхньої готовності до розвитку означених здібностей в учнів.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми визначено сутність готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів як цілісного стійкого особистісного утворення, до структури якого входять особистісно-мотиваційний, змістово-процесуальний та оцінно-рефлексивний компоненти, і дозволяє організувати навчальну діяльність молодших школярів, спрямовану на розвиток їхніх художньо-творчих здібностей. Особистісно-мотиваційний компонент виявляється у мотиваційній спрямованості на розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів та рівні розвитку художньо-творчих здібностей студента. Змістово-процесуальний – у якості знань психолого-педагогічних і методичних особливостей розвитку художньо-творчих здібностей учнів початкової школи та вмінні здійснювати педагогічне керівництво їх розвитком на уроках образотворчого мистецтва. Оцінно-рефлексивний – у вмінні оцінювати навчальні досягнення учнів та вмінні здійснювати рефлексію.

2. Визначено показники сформованості готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: мотиваційна спрямованість на розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів (позитивне ставлення до розвитку художньо-творчих

здібностей молодших школярів та стійке прагнення їх розвивати); рівень розвитку художньо-творчих здібностей (естетична позиція особистості; здатність до створення художнього образу; зображальні вміння і навички); знання психолого-педагогічних та методичних особливостей розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів (знання психологічних закономірностей творчого процесу, сутності та структури художньо-творчих здібностей молодших школярів; принципів, організаційних форм, методів, прийомів та засобів організації художньо-творчої діяльності учнів); вміння здійснювати педагогічне керівництво розвитком художньо-творчих здібностей учнів початкової школи (вміння визначати рівень розвитку художньо-творчих здібностей учнів; вміння планувати та здійснювати педагогічне керівництво художньо-творчою діяльністю учнів відповідно до їхніх індивідуальних особливостей); вміння оцінювати навчальні досягнення учнів (вміння оцінювати роботи учнів з урахуванням їхньої художньої виразності; вміння використовувати різні форми та методи оцінювання навчальних досягнень учнів з образотворчого мистецтва); вміння здійснювати рефлексію (вміння аналізувати власну педагогічну діяльність і художньо-творчу діяльність учнів та їх результати, прагнення до самовдосконалення).

На основі цих показників виділено три рівні сформованості досліджуваної готовності у майбутніх вчителів: високий, середній, низький.

3. З метою визначення стану сформованості готовності майбутніх вчителів до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у педагогічному досвіді було проведено констатувальний експеримент, результати якого показали, що переважна більшість студентів випускного курсу має низький та середній рівні сформованості готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, значно менше студентів, які мають високий рівень досліджуваної готовності. Аналіз стану навчального процесу у педагогічному вищому навчальному закладі свідчить, що традиційна методика підготовки вчителя початкової ланки здебільшого орієнтує студентів на опанування алгоритмами проведення уроків і лише незначною мірою охоплює питання розвитку творчої особистості дитини та врахування її індивідуальних здібностей в умовах традиційного навчання.

4. Розроблено модель формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів на основі системного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів, яка включає: мету, етапи, зміст, форми, методи і прийоми, засоби та результат формування даної готовності. Згідно розробленої моделі система формування означеної готовності студентів включає три етапи: пропедевтичний, власне формувальний, інтеграційний і передбачає внесення доповнень до змісту та технологічного забезпечення психолого-педагогічних дисциплін, фахових методик, педагогічної практики та включення у систему підготовки майбутнього вчителя початкової школи спецсемінару “Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів”.

Впровадження розробленої системи у навчальний процес забезпечило інтеграцію змісту визначених дисциплін щодо засвоєння майбутніми вчителями початкових класів сутності, структури та шляхів розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, сприяло формуванню у

них умінь здійснювати педагогічне керівництво цим процесом, а також розвитку в них художньо-творчих здібностей.

Результати формувального експерименту підтвердили ефективність розробленої системи формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів порівняно з традиційною підготовкою майбутнього вчителя початкової школи.

5. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, власних напрацювань та результатів експериментального дослідження розроблено методичні рекомендації викладачам педагогічних вищих навчальних закладів щодо механізмів відбору змісту, форм, методів, прийомів, засобів формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку художньо-творчих здібностей учнів з урахуванням особистісно-мотиваційного, змістово-процесуального та оцінно-рефлексивного її компонентів, а також зразки інструментального супроводу проведення занять у аспекті розвитку художньо-творчих здібностей самих студентів, що є фундаментом їхньої готовності до розвитку означених здібностей в учнів.

Отже, усі поставлені завдання виконано, мету дисертаційного дослідження досягнуто.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальших досліджень потребують питання розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки; формування їхньої готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках трудового навчання, музики, у позакласній та позашкільній роботі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

I. Статті у наукових фахових виданнях

1. *Криворучко Юлія*. Готовність майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у теорії педагогіки й психології / Ю. Криворучко // Школа першого ступеня : збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2004. – Випуск 10. – С. 165-170.

2. *Криворучко Юлія*. Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів / Ю. Криворучко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Випуск 3 (50). – С. 82-86. – (Серія: “Педагогічні науки”).

3. *Криворучко Ю. М.* Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва / Ю. М. Криворучко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка: збірник. – Ч. : ЧДПУ, 2007. – Вип. 47. – С. 129-134. – (Серія: “Педагогічні науки”).

4. *Криворучко Ю.* Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів / Ю. Криворучко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 6. – С. 116-121. – (Серія 17: “Теорія і практика навчання і виховання”).

5. *Криворучко Ю. М.* Основні етапи формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів / Ю. М. Криворучко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання : збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 8. – С. 56-61.

6. *Криворучко Ю. М.* Динаміка готовності майбутнього вчителя початкової школи до забезпечення розвитку художньо-творчих здібностей учнів / Ю. М. Криворучко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання : збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 10. – С. 129-133.

II. Матеріали науково-практичних конференцій

7. *Криворучко Ю. М.* Модифікація форми і кольору як засіб художньо-творчого розвитку молодших школярів / Ю. М. Криворучко // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27-28 бер. 2003 р.). – Т. 4. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 145-148.

8. *Криворучко Ю. М.* До питання про творчий розвиток дитини в сім'ї / Ю. М. Криворучко // Традиції родинного виховання в Україні і сучасність : матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції (м. Київ, 6 лют. 2004 р.). – К. : Екмо, 2004. – С. 77-79.

9. *Криворучко Ю. М.* Розвиток художньо-творчих здібностей як засіб формування ціннісних орієнтацій молодших школярів / Ю. М. Криворучко // Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луганськ, 2-5 жовт. 2005 р.). – Луганськ : Альма-Матер, 2005. – Частина 4. – С. 69-74.

10. *Криворучко Юлія.* Підготовка вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: теоретичний аспект / Ю. Криворучко // Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів : матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 15-17 лист. 2005 р.). – Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2005. – С. 135-139.

11. *Криворучко Ю. М.* Творчі вправи у системі формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів / Ю. М. Криворучко // Квазіпросторові відносини людини і середовища: педагогічний, психологічний, біологічний, медичний аспекти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 15-16 жовтня 2008р.) – Полтава : Друкарня ФОП Ткалич А. М., 2009. – С. 95-97.

АНОТАЦІЇ

Криворучко Ю. М. Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка.

– Чернігів, 2010.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. У дисертації визначено сутність поняття “готовність майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів”, виділено компоненти, показники та рівні сформованості досліджуваної готовності, розкрито сутність та структуру художньо-творчих здібностей молодших школярів, особливості педагогічного керівництва розвитком художньо-творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено систему формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, яка включає три взаємопов’язані етапи: пропедевтичний, власне формувальний та інтеграційний. Розроблена система запроваджувалась на базі психолого-педагогічних дисциплін, фахових методик, педагогічної практики та спецсемінару “Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів”.

Ключові слова: художньо-творчі здібності, художньо-творча діяльність, готовність майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, система формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Криворучко Ю. М. Формирование готовности будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования / Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко. – Чернигов, 2010.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования готовности будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников.

Готовность будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников рассматривается как целостное личностное образование, которое позволяет организовать учебную деятельность младших школьников, направленную на развитие их художественно-творческих способностей.

В структуре исследуемой готовности выделены личностно-мотивационный, содержательно-процессуальный и оценочно-рефлексивный компоненты. Разработаны критерии и показатели готовности будущего учителя начальной школы к развитию художественно-творческих способностей учеников, на основе которых исследовано состояние ее сформированности у студентов 4 курса. На основе полученных данных выделены три уровня сформированности данной готовности: высокий,

средний, низкий. Количественный и качественный анализ результатов констатирующего эксперимента показал преобладание низкого и среднего уровней готовности студентов к развитию художественно-творческих способностей младших школьников.

Разработана и теоретически обоснована система формирования готовности будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников на основе системного, личностно-ориентированного и деятельностного подходов. Определены содержание, организационные формы, методы, приемы и средства формирования данной готовности у студентов в процессе профессионально-педагогической подготовки.

В ходе формирующего эксперимента проверена и доказана эффективность разработанной системы, которая включала внесение дополнений в содержание психолого-педагогических дисциплин, методик преподавания учебных предметов начальной школы, педагогической практики, внедрение спецсеминара “Развитие художественно-творческих способностей младших школьников”.

Основные положения диссертационного исследования отражены в ряде научных публикаций и могут быть использованы преподавателями дисциплин психолого-педагогического цикла, руководителями педагогической практики, учителями начальных классов, а также в системе повышения квалификации учителей начальной школы.

Ключевые слова: художественно-творческие способности, художественно-творческая деятельность, готовность будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников, система формирования готовности будущего учителя к развитию художественно-творческих способностей младших школьников.

Yulia Kryvoruchko. Forming a future teacher’s readiness to develop the artistic-creative abilities of primary school children. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education / Chernihiv Taras Shevchenko National Pedagogical University, Chernihiv, 2010.

The thesis is devoted to the problem of forming the future teacher’s readiness to develop the artistic-creative abilities of young learners. The term “a future teacher’s readiness to develop the artistic-creative abilities of primary school children” is discovered; the components, criteria are founded and levels of the formed readiness are specified; the essence and structure of the artistic-creative abilities of young learners are exposed; the peculiarities of the pedagogical guidance of young learners’ artistic-creative abilities development at the art lessons in primary school are distinguished. The system of forming a future teacher’s readiness to develop artistic-creative abilities of young learners was theoretically substantiated and experimentally verified, it includes thru interconnected stages: propaedeutic, forming and integrative. The developed system was introduced on

the basis of the psychological and pedagogical subjects, special methods, pedagogical practice and special seminar “The development of the artistic-creative abilities of primary school children”.

Key words: artistic-creative abilities, artistic-creative activity, a future teacher’s readiness to develop the artistic-creative abilities of primary school children, the system of forming a future teacher’s readiness to develop the artistic-creative abilities of young learners.

